

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Veli Pekka Toropainen

TITLE Kirja-arvio: Turun kadonneet kylät. Kylistä kasvoi Turku. Kaarinasta, Maariasta ja Raisiosta Turkuun liitettyjen kylien historiaa

YEAR 2023

VERSION Author accepted manuscript

CITATION Toropainen, V. 2023. Kirja-arvio: Turun kadonneet kylät. Kylistä kasvoi Turku. Kaarinasta, Maariasta ja Raisiosta Turkuun liitettyjen kylien historiaa. *Genos*, 4, pp. 255-256.
<https://www.genealogia.fi/genos/>

Turun kadonneet kylät

Kylistä kasvoi Turku. Kaarinasta, Maariasta ja Raisiosta Turkuun liitettyjen kylien historiaa. Toimittajat Sanna Kupila, Jenna Kostet. Turun museokeskuksen julkaisuja 87. Turun museokeskus. Turku 2021, 283 sivua + 2 karttaliitettä.

Turun museokeskuksen tutkijoiden kymmenen vuotta vienyt suurprojekti, jossa etsittiin maastosta, arkistoasiakirjoista ja valokuvista Turun kaupungin alueelta jo kadonnutta kyläasutusta, on vihdoinkin valmis. Tuloksena on kirja, jossa esitellään Viljasuon laidalle kasvaneen Turun historia lyhyesti, sekä varkain turkulaistuneiden kahdeksan kylän tarinat. Ympäryspitäjistä kaupunkiin liitetyistä alueista omat lukunsa ovat saaneet 15 Kaarinan pitäjän, 27 Maarian pitäjän ja 12 Raision pitäjän kylää. Kirjoittajina on 13 lähinnä Turun museokeskuksen tutkijaa. Hankkeesta on rajattu pois niiden liitosalueiden kylät, joista on jo kirjoitettu muissa teoksissa. Siten Kaksikerran, Hirvensalon, Ruissalon ja Paattisten kylät ovat rajautuneet tutkimuksen ulkopuolelle.

Turun museokeskuksen tutkijat ovat tehneet suurtyön kootessaan tiedot kylien historiasta aina keskiajalta tähän päivään saakka. Tietojen laajuuden vuoksi niistä esitellään vain lyhyesti tärkeimmät tiedot tässä kirjassa. Nykyisen Turun kaupungin alueella sijainneiden kylien historia on kuitenkin tunnettu hyvin jo viimeistään 1400-luvulta, sillä niiden tilat olivat usein kaupunkiporvariston omistuksessa tai lahjoitettuina kirkolle ja kaupungille. Kauppa- ja lahjakirjat muodostavat ne pohjatiedot, joista alueen kehitystä voidaan seurata.

Historian hämäristä

Aurajokilaakson rautakautinen asutus muodosti kyläasutusta viimeistään 1200-luvulla. Runsas vuosikymmen sitten löydettiin Turkuun nykyisin kuuluvan, mutta vanhaa Kaarinan pitäjää olevan Ravattulan kylän mailta Ristimäen kirkko. Tämä kertoo osaltaan vakiintuneesta asutuksesta jokilaakson kylämäillä. Asutuksen mullisti 1700-luvulta lähtien isojako ja sitä seurannut uusjako, jotka hajottivat usein kylätonteilla sijainneen rakennuskokonaisuuden, kun taloja siirrettiin niiltä pois. Monet vanhat kylätontit katosivat lähes huomaamattomiksi maaston kohoumiksi ja varsinkin ihmisten mielistä. Yhtenä tämän hankkeen tärkeänä tehtävänä onkin ollut näiden jo varhain kadonneiden kylätonttien jäljittäminen.

Turkuun sulautui kyläasutusta jo keskiajalla. Tämä teos kokoaa ja selventää lukijalle sen laajan kokonaisuuden, josta nykyinen kaupunki on muodostunut. Ja se on tarpeenkin, sillä nykyisin kadonneiden kylien sijainnista kertovat useimmiten vain paikannimet, sillä rakennukset ja talojen viljelymaat ovat kadonneet uudisrakentamisen alle niin, ettei niiden paikkaa hahmota maisemasta lainkaan. Etsin itse tänä vuonna Kaarinan Haritun yksinäistilan sijaintia maastosta, eikä se olisi onnistunut ilman tämän kirjan neuvoja. Yhden haritun rakennuksen kivijalan kulma on näkyvissä metsäsaarekkeessa Haritun asuinalueen kerros- ja rivitalojen puristuksessa. Saman mäen toisella puolella sijainneen Kakkaraisten eli Koivulan sotilasvirkatalo on kadonnut niin ikään. Molempien talojen kylätonteilta rakennukset hävisivät niinkin myöhään kuin 1980-luvulla.

Kaupungin laajeneminen sai vauhtia 1930- ja 1940-lukujen alueliitoksista, jolloin Kaarinan ja Maarian pitäjistä Turkuun liitettiin lähinnä sellaisia alueita, joille oli syntynyt esikaupunkiasutusta. Turun kaupunki oli kuitenkin aloittanut maanhankinnan jo aiemmin ostamalla lähiympäristön kartanoita asutusalueiden maapohjaksi. Tämä toiminta jatkui myöhemminkin. Pohja kylien hallinnalle muodostui kuitenkin viimeistään jo 1600-luvulla, kun kruunu lahjoitti kaupungin

maistraatin palkkaamiseen useita maatiloja ja kyliä. Näihin kuuluivat Aurajoen Halistenkosken ympäristön tilat ja Kupittaa takainen alue, josta muodostettiin kaupungin eteläinen takamaa.

Joistakin kylistä on karttamateriaalia jo 1600-luvulta, mutta vasta isojakokartat 1700-luvulta muodostavat laajemman kokonaisuuden, jolla hahmottaa yksittäisten kylien tonttien, peltojen ja niittyjen sijaintia. Tämän materiaalin rinnalla tutkimukseen on käytetty muuta arkistoaineistoa tuomiokirjoista kauppakirjoihin, rakennusinventointeihin ja rippikirjoihin. Projektin aikana tutkijat kartoittivat ja avasivat myös maastossa vielä näkyvissä olevia kylätonttien jäänteitä. Joillakin niistä tehtiin arkeologisia kaivauksia, jotka ajoittivat löydöillään asuinpaikat keskiaikaisiksi. Kun maisema on muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana voimakkaasti, on tämä kenttätutkimus ollut haastavaa.

Löytöretkellä

Kirjan yli 400 valokuvaa avaavat aikaikkunan myös maatalousyhteisöön. Turun museokeskuksen valokuva-arkistoa on kartutettu aktiivisesti vuosikymmeniä, ja se muodostaa sen rungon, josta on ollut hyvä ammentaa tähän teokseen. Valokuvia on hankittu lisäksi yksityisistä kokoelmista, ja monet niistä ovat ennen julkaisemattomia. Tunnetusti valokuvat kertovat enemmän kuin sanat, sillä ne auttavat hahmottamaan vallinneen todellisuuden sanojen takana. Mikäli kylätonteilla on vielä vanhoja rakennuksia, ovat tutkijat kuvanneet ne nykyasussaan. Kuvaparit menneestä ja nykyisestä auttavat alueen tuntevia asettamaan itsensäkin kartalle.

Kaupunginosien ja asuinalueiden katunimistössä on huomioitu usein alueen vanhat asutusnimistöt. Mainitsemallani Haritun kaupunginosan lähimaastossa sijaitsevat esimerkiksi toisiaan muistuttavat Muntion- ja Murkionkadut. Asiakirjoista selviää, että alueella on sijainnut Muntion torppa ja Murkionniitty. Vanhat kylien ja talojen nimet ovat toisinaan olleet aivan erilaisia, kuin myöhemmin käyttöön tulleet nimet. Siten Pisu ja Saarenpisu ovat kadonneet ja esimerkiksi niiden lähistöllä sijainnut Kakkaraisten puustellin alue tunnetaan jo 1900-luvun alusta Peltolana.

Turun tunteville kirja on aarre ja käsikirja löytöretkelle kadonneiden kylien maailmaan. Yleisemmin ottaen se kertoo suomalaisen kaupungistumisen historiasta, sillä samansuuntainen kehitys on tapahtunut myös muiden suurten kaupunkiemme kohdalla. Sukututkijaa kiinnostavat tutkimuksissa käytetyt lähteet, sillä niistä saa vinkkejä omiin kylätutkimuksiin.

Mutta mikä on sitten tämä Turku? Jos keskiaikainen kaupunki on muodostunut jonkin kylän paikalle, ovat tutkijat arvioineet kylän sijainneen nykyisen Suurtorin paikkeilla. Turun keskiaikaisessa historiassa kummittelevat esimerkiksi nimet Skarppakulla ja Viljasuo, joiden alueelle varhainen kaupunkimainen asutus syntyi. Olisiko paikalla sijainneen kylän nimi ollut peräti kyseinen Viljasuo? Turun historia on niin pitkä, että myös tämä syntyhistoria on painunut historian hämäriin. Arkeologisissa kaivauksissa on tosin löydetty hirttä, joka on kaadettu jo 1100-luvulla ja käytetty sitten uudelleen toisessa rakennuksessa. Kirja ja siinä mainittujen kylien historia vie matkalle menneisyyteen, josta kasvaa jännittävä seikkailu.

Veli Pekka Toropainen